

หลายปีที่ผ่านมา เรามักได้ยินคำว่า “ธรรมาภิบาล” บ่อยๆ ที่ใช้แทนความหมายซื่อสัตย์ ซื่อตรง ไม่ฉ้อโกง ไม่เอาเปรียบ มีคุณธรรม เป็นต้น ะยะหลังคำที่ได้ยินบ่อยขึ้นควบคู่ไปกับคำว่าธรรมาภิบาลคือ “ความยั่งยืน” มีหัวข้อสัมมนาไม่น้อยที่มีคำว่าความยั่งยืนอยู่ด้วย แม้โฆษณาสินค้าระยะหลังก็มีคำนี้ติดไปกับคำโฆษณาด้วย ความจริงก็ควรจะเป็นพัฒนาการที่ดี เพราะอยากให้อะไรยั่งยืนน่าจะเป็นเรื่องดีๆ ทั้งนั้น คงไม่มีใครอยากให้เรื่องแย่ๆ เช่น วัฒนธรรมการไร้วินัย หรือการทุจริตคดโกงมีความยั่งยืน

กระแสการพัฒนา ความยั่งยืน

ประเด็นสำคัญของความยั่งยืนที่ว่าคือระบบเศรษฐกิจ (Economy) สังคม (Society) และสิ่งแวดล้อม (Environment) เนื่องจากที่ผ่านมาทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ และถูกทำลายจนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ หรือสังคม และต่อระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบนี้เกิดจากภาคธุรกิจที่มุ่งหากำไรใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่หมดไปมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและสภาพแวดล้อม รวมถึงการใช้แรงงานที่ทำให้คุณภาพชีวิตเสื่อมลง โดยรวมแล้วคือมีผลกระทบต่อระบบที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ (Ecosystem) ประเด็นเหล่านี้มีผลต่อความยั่งยืนของธุรกิจด้วย

ถึงจุดนี้จึงใคร่เสนอความเข้าใจของผมว่า ในอดีตเวลาพูดถึงความยั่งยืนเรามักนึกถึงแต่ความยั่งยืนของธุรกิจหรือของกิจการ แต่ในปัจจุบันเมื่อพูดถึงความยั่งยืนน่าจะหมายถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ หรือความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของธุรกิจด้วย

ด้วยเกรงว่าจะขาดความยั่งยืนจึงมีกระแสเคลื่อนไหวมากมายให้ภาคธุรกิจประกอบธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social Responsibility หรือ CSR) กระแสเรียกร้องให้ภาคธุรกิจต้องประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อประโยชน์ประเด็นสังคม และต้องรักษาความยั่งยืนของระบบนิเวศทำให้เกิดแนวคิดและแนวปฏิบัติตามมาอย่างหลากหลาย

นอกเหนือจาก CSR แล้วยังมี CSV (Creating Share Value) ESG (Economic Social and Governance) Triple Bottom Line (People Planet Profit) SD (Sustainable Development) เป็นต้น กระแสเหล่านี้มาเร็วจนผู้ปฏิบัติตั้งหลักไม่ทัน ที่สำคัญผู้มีส่วนผลักดันให้ผู้ปฏิบัติเน้นและผลักดันให้ภาคธุรกิจประกอบธุรกิจตามแนวคิดเรื่องความยั่งยืนใหม่ๆ เหล่านี้จนทำให้รู้สึกที่ผู้ผลักดันลืมนึกไปหรือไม่เข้าใจว่าธุรกิจจะยั่งยืนได้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ต้องคำนึงถึงและต้องปฏิบัติอีกมากมาย

ในภาคธุรกิจ เป้าหมายของความยั่งยืนไม่ใช่เรื่องใหม่ ทุกหน่วยธุรกิจต้องการให้องค์กรของตนมีความมั่นคงและยั่งยืน เพียงแต่ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด

ความยั่งยืนอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ในอดีตประชากรโลกไม่มากเท่าปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจมีขนาดเล็กกว่าปัจจุบัน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่มากมายจนทำให้ระบบนิเวศได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ แนวคิดใหม่ๆ เรื่องการคำนึงถึงระบบนิเวศจึงยังไม่แพร่หลาย แต่สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมากมายในปัจจุบัน ทำให้กระแสเรียกร้องให้ภาคธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องเรียนว่ากระแสเรียกร้องนี้มีความสำคัญมากเพราะมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนได้เสียอาจไม่ให้การสนับสนุนธุรกิจที่ไม่ปฏิบัติตามความคาดหวังในประเด็นเหล่านี้ หรือรัฐอาจจำเป็นต้องออกกฎหมายให้ภาคธุรกิจต้องปฏิบัติ หากไม่ปฏิบัติตามก็เป็นการกระทำผิดกฎหมายต้องถูกลงโทษ ทั้ง 2 กรณีนี้ล้วนมีโอกาสดำเนินการให้ธุรกิจขาดความยั่งยืน

ดังนั้น จึงมีการพัฒนาแนวคิด หลักปฏิบัติและศาสตร์ใหม่ๆ ในการพัฒนาความยั่งยืนของทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของกิจการรวมถึงการออกกฎหมายใหม่ๆ เช่น บางประเทศมีกฎหมายห้ามนำเข้าสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น มหาวิทยาลัยในต่างประเทศก็มีหลักสูตรสอนนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท เช่น หลักสูตร Environmental & Earth Resources Management หลักสูตร Sustainability & Environmental Change หลักสูตร Sustainable Environmental Development with Management Studies เป็นต้น

อีกข้อมูลหนึ่งที่ใคร่เรียนยืนยันว่าเป้าหมายความยั่งยืนไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่พัฒนาการของแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเพื่อรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพัฒนาการใหม่แตกต่างจากเดิม คือ เนื้อหาที่ปรากฏในตำรา Business Ethics ซึ่งใช้สอนนักศึกษาว่า 20 ปีที่แล้วในบทบาทที่ว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

(Social Responsibility) ที่นำเสนอเป็นรูปพีระมิดของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

จะเห็นว่าแนวคิดเรื่องความยั่งยืนผ่านประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจครอบคลุมเรื่องคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว สิ่งที่ยากยิ่งข้อสังเกตและความเห็นของผมคือ อย่าปลุกกระแสจนทำให้คนทั่วไปเข้าใจผิดว่าต้องบริหารจัดการธุรกิจโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้นที่ทำให้ธุรกิจยั่งยืน

ธุรกิจจะยั่งยืนได้ ยังมีมิติของผลประโยชน์การซึ่งเป็นพื้นฐานหลัก (Foundation) ตามที่ปรากฏในพีระมิด อีกประการหนึ่งคืออยากให้เข้าใจว่าธรรมาภิบาลหรือการกำกับดูแลกิจการที่ดียังเป็นกรอบโครงสร้างหลักของกระบวนการกำกับดูแลให้ฝ่ายบริหารจัดการธุรกิจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นกฎหมายหรือสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ คณะกรรมการบริษัทจะต้องกำกับดูแลให้มั่นใจว่าบริษัทมีนโยบายและกระบวนการจัดการเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้เพื่อลดความเสี่ยง รักษาฐานธุรกิจและการเติบโตของธุรกิจให้มีความปลอดภัยมั่นคงและยั่งยืน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ความเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ น่าจะมีความเข้าใจดีอยู่แล้ว เพียงแต่ละเลยไม่ปฏิบัติเพราะความเห็นแก่ได้ทำให้เกิดปัญหา ประเด็นนี้ต้องแก้ปัญหาด้านหนึ่งพร้อมกันไปด้วย คือ การสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มิฉะนั้นการผลักดันแนวปฏิบัติหรือโดยออกกฎหมายมากมายให้ยึดถือปฏิบัติ นอกจากจะแก้ปัญหาก็ไม่ได้ผลแล้ว ยังเป็นการสร้างภาระของบริษัทที่ทำดีและปฏิบัติตามกฎหมายอยู่แล้ว

โอกาสนี้จะหาข้อมูลมานำเสนอว่าบริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเขาบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความยั่งยืนของธุรกิจโดยรวมอย่างไร M&V